

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор науково-педагогічної роботи

« 2021 р.



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Етносоціологія»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 – Соціологія

освітня програма Соціально-політичні та маркетингові дослідження

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2021/2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

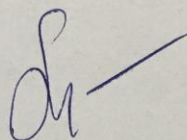
30 серпня 2021 року, протокол № 10

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Кутирьова Віра Ігорівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології
Протокол №15 від 24 червня 2021 року

В.о. завідувача кафедри соціології



Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

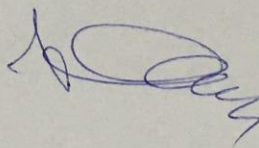
Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»



Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету
Протокол №1 від 27 серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії



Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Етносоціологія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 054 - Соціологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - ознайомлення студентів із сутністю етнонаціональних феноменів, їх роллю в функціонуванні поліетнічного суспільства, методологією та методикою етносоціологічного аналізу суспільних проблем.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- засвоєння категоріального апарату етносоціології;
- з'ясування специфіки етносоціологічного підходу до аналізу поліетнічного суспільства та його складових;
- формування професійної компетентності щодо аналізу етнонаціональних процесів та явищ, їх інтерпретації з позицій етносоціологічного підходу.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин: 120 год

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
6-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
0 год.	-
Самостійна робота, у тому числі	
72 год. у тому числі підготовка контрольної роботи – 5 год. реферату- 10 год.	-
Індивідуальні завдання	
реферат	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- зміст основних категорій етносоціології;
- сутність основних методологічних підходів до інтерпретації таких феноменів, як етнос, етнічність, етнічна/національна група, нація тощо;

вміти:

- аналізувати етнонаціональні процеси в сучасному суспільстві;
- розробити програму та провести етносоціологічне дослідження.
-

Курс сприяє засвоєнню таких компетентностей:

Курс сприяє формуванню таких загальних компетентностей, як здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1), вміння застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях (ЗК2), здатність до конструктивної критики та самокритики (ЗК6), до аргументованого представлення власної думки (ЗК7), вміння діяти соціально відповідально із дотриманням норм етики і права (ЗК8), використовувати інформаційні та комунікаційні технології в етнокультурній комунікації (ЗК11), здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації із різних джерел (ЗК12). Також актуалізує такі фахові компетентності, як здатність застосовувати етносоціологічні поняття, концепції до дослідження соціальних явищ (ФК1), розуміти природу соціальних процесів, викликів соціальних змін в Україні та світі (ФК4), зіставляти методологію та результати різних соціологічних досліджень (ФК5), здійснювати пошук, змістовне структурування та узагальнення соціологічних даних (ФК10).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕТНОСОЦІОЛОГІЇ

Тема 1. Етносоціологія як наука: її специфіка, предмет і функції

Система етнологічних наук, об'єктом дослідження яких є етнічні групи й нації. Їхнє співвідношення з етносоціологією.

Проблема предмета етносоціології. Логіка обґрунтування виділення в якості предмета етносоціології вивчення процесу і соціальних механізмів становлення, функціонування й розвитку етнонаціональних спільнот як соціальних суб'єктів.

Проблеми, досліджувані етносоціологією, специфіка підходу до їхнього аналізу. Співвідношення етносоціології й інших спеціальних соціологічних теорій.

Специфіка етносоціології як спеціальної соціологічної теорії, що реалізує у своїй предметній сфері загальні принципи соціологічного бачення суспільства і його підструктур, аналізує етнонаціональні процеси і явища в їхній детермінованості соціальними чинниками. Співвідношення соціального й національного.

Функції етносоціології: методологічна, теоретико-пізнавальна, інформаційно-діагностична, соціально-інженерна, прогностична. Їхні характеристики.

Історія становлення етносоціології. Внесок у її розвиток українських дослідників. Сучасний стан етносоціології як наукової й навчальної дисципліни.

Теоретичні й практичні завдання, що стоять перед етносоціологією на сучасному етапі суспільного розвитку, в умовах розбудови української державності.

Методи етносоціологічних досліджень. Специфіка застосування основних методів соціологічних досліджень. Спеціальні методи аналізу.

Тема 2. Теоретико-методологічні інтерпретації феноменів етнос та нація

Проблеми категоріального апарату етносоціології.

Різноманітність трактувань понять "етнічність", "етнос", "нація", їх залежність від наукової парадигми, якої дотримується автор тієї чи іншої дефініції.

Значення проблеми інтерпретації поняття "нація" для визначення стратегії націєбудівництва в умовах розбудови національної держави. Політична та етнічна моделі нації, їх сутність. Співвідношення понять "етнос" та "нація". Ознаки становлення етнонації.

Різновиди етнічних груп: проблеми термінології. Коректність розподілу на "корінні" та "некорінні" етноси. Різні визначення поняття "національні меншини" та їх політичні та соціально-психологічні наслідки.

Доцільність застосування в етносоціології терміну "етнонаціональні групи" як найбільш нейтрального та такого, що найбільш адекватно відображає специфіку сучасних етнічних спільнот.

Теорії формування та функціонування етнічних спільнот.

Різні погляди відносно природи етнонаціональних угруповань, головних факторів їх формування: соціобіологічна школа, теорія етогенезу М.Гумільова, історико-економічна концепція етнонаціонального розвитку, психологічна теорія нації. Визначна роль культури.

Головні положення сучасних наукових шкіл в етнології: примордіалізму, конструктивізму та інструменталістської теорії. Механізм формування етнонаціональних спільнот із позицій об'єктивістської та суб'єктивістської концепцій.

Проблеми нації в українській соціологічній думці кінця XIX - початку XX століть: роботи О.І.Бочковського, В.Старосольського, М.Шаповала тощо.

Дискурс-аналіз у дослідженні націй.

Пізнавальні можливості різних теорій етносу, необхідність їх застосування для аналізу різних аспектів проблеми формування та функціонування етнонаціональних спільнот. Пошуки інтегративної концепції, що вбирає в себе досягнення різних етнологічних шкіл.

РОЗДІЛ 2. ЕТНІЧНІСТЬ, ЕТНІЧНА ГРУПА, ПОЛІЕТНІЧНЕ СУСПІЛЬСТВО: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 3. Етнос та особистість: форми та типи зв'язку

Етнічність як прояв зв'язку між етносом та особистістю, як така характеристика, що об'єктивно та суб'єктивно фіксує місце розташування особистості в соціальному просторі, диференційованому на різні народи-етноси.

Трактування етнічності з позицій примордіалізму, конструктивізму та інструменталістської теорії.

Етнічність як статусна характеристика особистості, її культурно-генетичної приналежності до певної етнічної спільноти.

Етнічність як форма суб'єктивного зв'язку особистості з етносом, відчуття приналежності. Тотожність цього прояву етнічності з поняттям "етнічна ідентичність". Когнітивні та афективні складові процесу етнічної ідентифікації, внутрішня його конфліктність, можливі результати.

Проблема функцій етнічності в сучасній літературі, можливі підходи до їх виокремлення.

Механізми формування етнічності.

Формування етнічності в процесі первинної соціалізації, природний характер цього процесу. Роль мови родини та найближчого оточення, побутових традицій, звичаїв тощо. Етнізація особистості як результат оволодіння елементами етнічної культури.

Конструювання етнічності та його засоби.

Рівні та типи етнічності.

Наукові дискусії щодо можливості виокремлення базової моделі етнічного типу особистості ("етнофора") як такої, що найбільш повно втілює в себе антропологічні, психофізіологічні особливості етнічної групи, її культурну специфіку, національний характер.

Типи етнічної ідентичності. Етноорієнтований та етноіндеферентний типи особистості.

Особливості формування етнічності особистості в умовах взаємодії культур. Амбівалентний тип етнічності. Етнічні маргінали.

Конкретно-історичні умови формування різних типів етнічності.

Стани етнічності: етнічний покій, актуалізована та політизована етнічність як предмет аналізу на рівні групи.

Значення соціологічного аналізу типів та стану етнічності для прогнозування розвитку етнонаціональних процесів в Україні.

Методичні проблеми соціологічного аналізу етнічності: показники, засоби вимірювання.

Розкриття можливостей застосування біографічного методу до аналізу етнічних ідентичностей у дослідженнях. Логіка аналізу біографічних інтерв'ю як спроба поєднання біографічного, історичного і соціально-структурного виміру соціальної реальності.

Тема 4. Етнонаціональна група як соціальна спільнота, процес її становлення як соціального суб'єкта

Номінальні та реальні соціальні групи: їх особливості.

Етнічні категорії як номінальна група, що охоплює людей, які мають одну чи декілька загальних ознак (маркерів), що дозволяють виділити їх в окрему соціальну спільноту на основі зовні фіксуємої подібності. Специфіка дослідницьких підходів при аналізі номінальних груп (етнічних категорій).

Ідентифікаційна група як наступний етап розвитку етнонаціональних спільностей.

Поняття "ідентифікація". Ідентифікація як процес самовизначення й самоорієнтації індивіда та групи, що завершується усвідомленням себе як "ми - спільність". Механізми ідентифікації.

Етнічна (національна) свідомість і самосвідомість. Структура, основні елементи, механізми формування, проблеми соціологічного аналізу.

Виникнення організаційної спільності як вищий етап розвитку етнонаціональних груп, умови їхнього перетворення в суб'єкт соціальної активності.

Комунікаційні канали й організаційні структури, що забезпечують формування і функціонування етнонаціональних груп як соціальних суб'єктів.

Методичні проблеми дослідження рівня соціальної зрілості етнонаціональних груп. Критерії і показники соціальної зрілості.

Тема 5. Поліетнічний соціум: його проблеми та засоби інтеграції

Причини змін у етнічній структурі сучасних суспільств, її перетворення в полі етнічні. Концептуальні підходи до вирішення проблеми соціальної інтеграції: складові процесу інтеграції за Т. Парсонсом, органічна та механічна солідарність за Е. Дюркгеймом.

Формування колективної ідентичності населення як результат інтеграції суспільства та її прояв.

Сутність дезінтегративних процесів та форми їх прояву у поселенській, трудовій, політичній та культурній сферах. Теорія та практика культурного поділу праці, її роль у дезінтеграції суспільства. Стратегія та маргіналізація як форма й наслідок міжкультурної взаємодії.

Механізми соціальної інтеграції за М. Шадсоном.

Асиміляційна модель національної інтеграції. Добровільна та вимушена асиміляція. Етапи процесу асиміляції Концепція «плавильного казану» та її реалізація в процесі формування американської нації. Впровадження політики асиміляції в процесі формування французької

нації. Обмеження можливостей застосування асиміляційної моделі інтеграції сучасних суспільств.

Мультикультурна модель національної інтеграції: сутність, специфіка застосування в США, Канаді, Австралії та інших сучасних державах. Обмеження застосування мультикультурної моделі національної інтеграції. Полеміка щодо дієвості та перспектив її застосування у майбутньому. Феномен транскультурації як альтернатива мультикультурній моделі інтеграції.

РОЗДІЛ 3. ЕТНОСОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕТНІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Тема 6. Міжетнічні відносини як предмет етносоціологічного аналізу

Інституціональний і особистісний рівні міжетнічних відносин: їхня специфіка, структура, форми прояву на об'єктивному (поведінковому) і суб'єктивному рівнях.

Комплексний системний підхід як найважливіша методологічна вимога до дослідження стану міжетнічних взаємовідносин: необхідність врахування історичних, соціально-економічних, політичних, культурних тощо факторів. Особлива значимість у детермінації стану міжетнічних відносин соціально-психологічних факторів.

Феномен етноцентризму, його роль в некоректному розумінні інших культур. Етнічний стереотип: механізми його формування, вплив на стан етнонаціональних відносин. Ксенофобія та її наслідки. Різновиди етнічних упереджень. Механізми їхнього формування. Некоректне розуміння культур як причина етнічних забобонів.

Модель засвоєння чужої культури М. Беннета, аналізу досвіду зустрічі з іншою етнічною культурою.

Проблема толерантності: поняття, форми прояву, чинники. Формування толерантності як головного принципу взаємодії в сучасному світі.

Шкала вимірювання соціальної дистанції Е. Богардуса. Можливості шкали та її недоліки. Похибки шкали та складнощі інтерпретації отриманих результатів.

Показники стану міжетнічних взаємовідносин. Методичні прийоми, що використовуються при їх вимірюванні. Етнічні конфлікти: природа, особливості, типологія, проблеми вивчення та регулювання.

Тема 7. Етнополітичні проблеми сучасності

Глобалізаційні зміни: криза нації-держави та повернення етнічності. Проблеми демократії та національної держави у глобалізаційну епоху. Мультикультуралізм та криза національних ідентичностей. Особливості протікання глобалізаційних процесів у країнах третього світу: національна специфіка. Проблема самовизначення та захисту прав національних меншин. Питання етнофедералізму.

Етнополітичні конфлікти та етнополітична мобілізація. Етапи та зовнішні ресурси етнополітичної мобілізації. Шляхи та методи регулювання етнополітичних конфліктів. Медіація і фасилітація в етнокультурній взаємодії.

Тема 8. Методи етносоціологічних досліджень

Макро-, мезо- та мікрорівні етносоціологічного аналізу: предметна, методологічна та методична специфіка.

Складнощі крос-культурних та крос-національних досліджень. Проблема добору еквівалентних термінів. Особливості побудови вибірки в етносоціологічному дослідженні.

Позиція дослідника та роль інтерв'юєра в етносоціологічних дослідженнях. Складнощі побудови інструментарію у етносоціологічних дослідженнях.

Якісні методи в етносоціології. Почути голос «іншого».

Збір, аналіз та оприлюднення матеріалів етносоціологічного дослідження.

Методики етнопсихологічних досліджень етнічних стереотипів Діагностичний тест відносин (ДТВ). Техніка репертуарних грат (тест Дж.Келлі).

Дискурс-аналіз медіа текстів. Дискурсивне відтворення етносу і раси в медіатекстах. Расизм як протиставлення внутрішньої групи (інсайдерів) та зовнішньої (аутсайдерів), расистський дискурс як специфічний спосіб вираження ідей про расу, націю та етнічність в певний момент часу.

Поттер і Ветерелл про «інтерпретативні репертуари», що використовуються в суспільствах для того, щоб говорити з приводу певних питань. Расизм як розповсюджений в медіа ресурс пояснення проблем. Спорт як простір інтрепретативних репертуарів.

Тема 9. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку

Національна консолідація та етнічна диференціація як різноспрямовані процеси, що притаманні початковим етапам розбудови національної державності.

Громадянська ідентичність представників різних етнічних груп як показник їх інтегрованості в єдину національну, політико-територіальну спільноту. Співвідношення рівня сформованості громадянської та етнічної ідентичності як показник розвитку та спрямованості інтегративних процесів. Уявлення різних етнічних груп про бажаний статус України та їх інтерпретація з позицій аналізу стану процесів національної консолідації.

Необхідність системного аналізу факторів, що впливають на успішність консолідації української нації. Аналіз етнонаціональної структури та етнокультурних особливостей населення України як детермінант процесів інтеграції та диференціації: етнічний склад населення України та його територіальне розміщення, етнолінгвістична структура населення України, етнокультурні особливості регіонів України. Національні меншини України: специфіка національно-територіальних ідентичностей.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У тому числі:						У тому числі:					
	Лек	Сем	Лаб	Інд	СР	Усього	Лек	Сем	Лаб	Інд	СР	Усього
Розділ 1. Теоретико-методологічні проблеми етносоціології												
Тема 1. Етносоціологія як наука: її специфіка, предмет і функції	2	2			4	8						
Тема 2. Теоретико-методологічні інтерпретації феноменів етнос та нація	2	4			6	12						
Разом за розділом 1	4	6			10	20						

Розділ 2. Етнічність, етнічна група, поліетнічне суспільство: сутність та проблеми дослідження											
Тема 3. Етнос та особистість: форми та типи зв'язку.	2	4			6	12					
Тема 4. Етнонаціональна група як соціальна спільнота, процес її становлення як соціального суб'єкта.	2	4			6	12					
Тема 5. Поліетнічний соціум: його проблеми та засоби інтеграції.	2	4			6	12					
Разом за розділом 2	6	12			18	36					
Розділ 3. Етносоціологічний аналіз етнічних та соціальних процесів											
Тема 6. Міжетнічні відносини як предмет етносоціологічного аналізу.	2	4			6	12					
Тема 7. Етнополітичні проблеми сучасності	1	2			5	8					
Тема 8. Методи етносоціологічних досліджень	1	4			5	12					
Тема 9. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку.	2	4			6	12					
Контрольна робота у формі творчого есе (5 год.) Реферат, присвячений аналізу стану етнонаціональних процесів в сучасному світі (10 год). Підготовка до заліку (7 год.)					22	22					
Разом за розділом 3	6	14			44	64					
Усього годин	16	32			72	120					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин
-------	--------------------	-----------------

		Ден.	Заоч.
Розділ 1. Теоретико-методологічні проблеми етносоціології			
1.	Специфіка етносоціології як наукової та навчальної дисципліни	2	
2.	Теорії етносу та нації	4	
Разом за розділом 1		6	
Розділ 2. Етнічність, етнічна група, поліетнічне суспільство: сутність та проблеми дослідження			
3.	Феномен етнічності: його природа та прояви	4	
4.	Процес формування етнічної групи як соціальної спільноти	4	
5.	Інтегративні та дезінтегративні процеси у поліетнічному соціумі	4	
Разом за розділом 2		12	
Розділ 3. Етнонаціональні процеси в сучасному світі			
6.	Чинники, що обумовлюють стан міжетнічних відносин	4	
7.	Етнополітика у сучасних поліетнічних країнах	2	
8.	Методи етносоціологічних досліджень: аналіз можливостей застосування	4	
9.	Етнонаціональні процеси в сучасній Україні	4	
Разом за розділом 3		14	
Усього годин		32	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Ден.	Заоч.
Розділ 1. Теоретико-методологічні проблеми етносоціології			
1.	Дискусія щодо предмета етносоціології. Її предметне поле. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 1 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
2.	Теоретичні та практичні завдання, що стоять перед етносоціологією на сучасному етапі суспільного розвитку Форма роботи: підготовка до семінару за темою 1 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
3.	Теоретико-методологічні інтерпретації феноменів етнос та нація Форма роботи: підготовка до семінару за темою 2 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
4.	Головні положення сучасних наукових шкіл в етнології: примордіалізму, конструктивізму та інструменталістської концепції Форма роботи: підготовка до семінару за темою 2 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	

5.	Значення проблеми інтерпретації поняття нації для визначення стратегії націєбудівництва в умовах розбудови національної держави. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 2 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
6.	Українське суспільство у пошуках стратегії націєбудівництва: аргументи прибічників політичної та етнічної моделі нації. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 2 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
Разом за розділом 1		10	
Розділ 2. Етнічність, етнічна група, поліетнічне суспільство: сутність та проблеми дослідження			
1.	Трактування етнічності з позицій примордіалізму, конструктивізму та інструменталістської теорії. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
2.	Механізми формування етнічності як культурно-генетичної приналежності Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
3.	Конструювання етнічності та його засоби. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
4.	Національний характер: міф чи реальність? Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
5.	Етнічна ідентичність: її виміри та типи. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
6.	Діагностичні можливості дослідження стану та типів етнічності для прогнозування розвитку етнонаціональних процесів в Україні. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 3 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	2	
7.	Чи можливе перетворення етнічних категорій як номінальної групи в етнічні спільноти та умови такого перетворення. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 4 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
8.	Етнічні організації, їх роль та функції у поліетнічному суспільстві Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
9.	Теоретичні концепції та практично-політичні засоби інтеграції поліетнічного суспільства: асиміляційна та мультикультурна моделі інтеграції Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5	1	

	Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару		
10.	Сутність дезінтегративних процесів та форми їх прояву в різних сферах життєдіяльності суспільства. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
11.	Формування колективної ідентичності населення як показник стану інтегративних процесів у суспільстві Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
12.	Сутність полеміки щодо дієвості та перспектив застосування мультикультурної моделі національної інтеграції в сучасних умовах. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
13.	Перспективні ідеї націєбудівництва в сучасному українському контексті: етнічна чи політична модель. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
14.	Структурні компоненти національної ідентичності: необхідні та/або достатні Форма роботи: підготовка до семінару за темою 5 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	1	
Разом за розділом 2		18	
Розділ 3. Етнонаціональні процеси в сучасному світі			
1.	Методологічні проблеми етносоціологічного аналізу стану міжетнічних відносин. Форми роботи: підготовка до семінару за темою 6 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	6	
2.	Етноцентризм та етнічні стереотипи: їх природа, сутність, вплив на формування міжетнічних відносин. Форми роботи: підготовка до семінару за темою 6 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	5	
3.	Толерантність-інтолерантність у міжетнічних відносинах та її виміри. Форми роботи: підготовка до семінару за темою 6 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	5	
4.	Шкала соціальної дистанції Богардуса та результати її застосування для діагностики стану міжетнічних відносин в Україні. Форма роботи: підготовка до семінару за темою 6 Форма контролю: оцінка участі у дискусії на семінарі та доповідей за питаннями до семінару	6	
5.	Написання реферативної роботи за матеріалами соціологічного дослідження етнонаціональних процесів в Україні (за темою 7)	10	
6.	Підготовка контрольної роботи у вигляді творчого есе «Біографія моєї	5	

	етнічності» (за темою 3)		
7.	Підготовка до написання залікової роботи	7	
	<i>Разом за розділом 3</i>	44	
	<i>Усього годин</i>	72	

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
. Розділ 1. Теоретико-методологічні проблеми етносоціології					
Тема 1. Етносоціологія як наука: її специфіка, предмет і функції	Вступна	Ознайомлення з курсом, знання термінології	• Презентація	• Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; • Пошук відповідей на питання	• Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Теоретико-методологічні інтерпретації феноменів етнос та нація	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	• Презентація; • Тексти ЗМІ; • відеоконференція	• Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Пошук відповідей на питання	• Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Розділ 2. Етнічність, етнічна група, поліетнічне суспільство: • сутність та проблеми дослідження					
Тема 3. Етнос та особистість: форми та типи зв'язку	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	• Презентація; • Тексти; • відеоконференція	• Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Робота з законодавчими документами; • Пошук відповідей на питання	• Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Етнічна група як соціальна спільнота, процес її становлення як соціального суб'єкта.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	• Презентація; • Тексти наукових статей, ЗМІ; • відеоконференція	• Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Пошук відповідей на питання	• Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Поліетнічний соціум: його проблеми та засоби інтеграції	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	• Презентація; • Тексти; • відеоконференція	• Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Робота з законодавчими документами; • Пошук відповідей на питання	• Запитання; • Обговорення навчального матеріалу

Розділ 3. Етносоціологічний аналіз етнічних та соціальних процесів					
Тема 6. Міжетнічні відносини як предмет етносоціологічного аналізу.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація; • Тексти ЗМІ; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 7. Етнополітичні проблеми сучасності	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація; • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Робота з законодавчими документами; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 8. Методи етносоціологічних досліджень	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація; • Тексти ЗМІ; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Тема 9. Етнопольові процеси в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація; • Тексти ЗМІ; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота в малих групах; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу

Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Теоретико-методологічні проблеми етносоціології						
Тема 1. Специфіка етносоціології як наукової та навчальної дисципліни	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	Розроблення нотаток до лекцій	<ul style="list-style-type: none"> • Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Теорії етносу та нації	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	<ul style="list-style-type: none"> • Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Розділ 2. Етнічність, етнічна група, поліетнічне суспільство: сутність та проблеми дослідження						
Тема 3. Феномен етнічності: його природа та прояви	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	<ul style="list-style-type: none"> • Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача

Тема 4. Процес формування етнічної групи як соціальної спільноти	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	Розроблення нотаток до лекцій	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 5. Інтегративні та дезінтегративні процеси у поліетнічному у соціумі	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	• Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Розділ 3. Етносоціологічний аналіз етнічних та соціальних процесів						
Тема 6. Чинники, що обумовлюють стан міжетнічних відносин	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	• Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 7. Етнополітика у сучасних поліетнічних країнах	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	• Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 8. Методи етносоціологічних досліджень: аналіз можливостей застосування	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	Розроблення нотаток до лекцій	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 9. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні	Робота в малих групах в аудиторії Онлайн-діяльність	Підготовка завдань до семінару, Опрацювання лекційного матеріалу	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Усна відповідь	• Діалог, групове обговорення; • короткі усні відповіді на питання	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача

6. Індивідуальні завдання

Реферативна робота

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, бесіди, дискусії, діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання, групові консультації; коментарі під час заняття від викладача, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Самоконтроль здійснюється студентами під час опрацювання теоретичного матеріалу лекцій.

Поточний контроль:

- оцінка роботи в рамках практичних занять;
- написання контрольних робіт.

Підсумковий семестровий контроль – письмова залікова робота.

9. Схема нарахування балів

Розділ 1	Розділ 2		Розділ 3		Разом протягом семестру	Залікова робота	Сума
Робота на семінарах	Робота на семінарах	Контрольна робота «Біографія мосі етнічності»	Робота на семінарах	Реферативна робота за матеріалами етносоціологічного дослідження			
5	5	15	5	30	60	40	100

До заліку допускаються всі студенти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

- Виступи на семінарі (максимальна кількість балів за виступ – 3 бали. Максимальна кількість виступів, що можуть бути оціненими протягом семестру – 5 виступів. Критерії оцінювання виступу: знання матеріалу теми (поняття, концепції, приклади), грамотність, самостійність, аргументованість;

- написання контрольної роботи у форматі есе. Максимальна оцінка за підготовку есе – 15 балів. Критерії оцінювання есе: відповідність завданню, адекватність використання понять та ідей теми, аргументованість, оригінальність, змістовна повнота, логічність викладених положень та висновків);

- підготовка реферативної роботи з етносоціологічної проблематики (за результатами етносоціологічного дослідження). Об'єм реферату – 15-20 стор.. Текст роботи подається в електронному вигляді та у роздрукованому (Times New Roman 14 пт, 1,5 інт). Максимальна оцінка навчально-дослідного завдання – 30 балів. Критерії оцінювання: відповідність завданню, адекватне використання концептів та положень курсу, грамотність, логічність, структурованість викладу, самостійність та оригінальність, повнота отриманих висновків та їх відповідність меті та завданням дослідження;

- залікова робота, що складається з тестового завдання та 2 відкритих питань (максимальна оцінка – 40 балів).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
50 – 100	зараховано
0-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1.Андерсон Б. Уявлені спільноти: Міркування щодо походження й поширення націоналізму / пер. з англ. Київ : Критика, 2001. 286 с.

2. Арутюнян Ю. В., Дробижева Л. И., Сусоколов А. А. Этносоциология : учебное пособие для вузов. Москва : Аспект Пресс, 1998. 271 с.
3. Божичевич Г. Розбудова діалогу. Вибрані приклади роботи з примирення в Хорватії. Київ : Дух і Літера, 2020. 128 с.
4. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. Москва : Наука, 1983. 412 с.
5. Вилков В. Ю. Западная нациология XX столетия: Концептуальные портреты (О. Бауэр, О. Шпенглер, Ф. Мейнеке, Г. Кон, К. Хюбнер, О. Данн, Ю. Хабермас, Э. Смит). Київ : Видавець В. Карпенко, 2008. 423 с.
6. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм / пер. з англ. Київ : Таксон, 2003. 300 с.
7. Джон Пол Ледерак Построение мира. Устойчивое примирение в разделенных обществах. Київ, 2019. 272 с.
8. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю., Чернова К. О. Етнонаціональна структура українського суспільства. Київ : Наукова думка, 2004. 342 с.
9. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. Етносоціологія: терміни та поняття : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2003. 280 с.
10. Калхун Крейг. Национализм / пер. с англ. Москва : Изд. дом «Территория будущего», 2006. 288 с.
11. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія. Київ : Либідь, 1999. 352 с.
12. Кононов І. Ф. Етнос. Цінності. Комунікація. (Донбас в етнокультурних координатах України). Луганськ : Альма-матер, 2000. 494 с.
13. Конструирование этничности: Этнические общины Санкт-Петербурга / под ред. В. Воронкова и И. Освальд. Санкт-петербург : Изд-во «Дмитрий Буланин», 1998. 303 с.
14. Коротеева В. В. Теории национализма в зарубежных социальных науках. Москва : Российский гос. гуманитар. ун-т, 1999. 140 с.
15. Котигоренко В. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт. Київ : Світогляд, 2004. 722 с.
16. Межкультурный диалог: Лекции по проблемам межэтнического и межконфессионального взаимодействия / под ред М. Ю. Мартынова, В. А. Тишкова, Н. М. Лебедевой. Москва Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 2003. 406 с.
17. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Аза Л. Міжетнічна інтеграція: постановка проблеми в українському контексті : навч. посіб. Київ : ВПУ „Київський ун-т”, 2003. 58 с.
18. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / за ред. Юліана Бесторс. Дільгер. Київ : Вид. дім Київ-Могілян. акад., 2008. 263 с.
19. Мультикультурализм и трансформация постсоветских обществ / под ред. В. С. Малахова, В. А. Тишкова. Москва, 2002.
20. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. Київ : ПЕНД, 2002. 272 с.
21. Нации и национализм / Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др. / пер. с англ. и нем. Л. Е. Переяславцевой, М. С. Панина, М. Б. Гнедовского. Москва : Праксис, 2002. 416 с.
22. Націоналізм : антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. Київ : Смолоскип, 2000. 869 с.
23. Національна ідентичність : хрестоматія / упор. Воропай Т. С. Харків : Крок, 2002. 315с.
24. Почути травму. Розмови з провідними спеціалістами з теорії та лікування катастрофічних досвідів. Київ: Дух і літера, 2017. 496 с.
25. Рудницька Т. М. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. Київ : Інститут соціології НАН України, 1998. 176 с.
26. Середа В. В. Етносоціологія : навчальний посібник. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 160 с. URL: www.franko.lviv.ua/faculty/webhistory/soc/stuff.html
27. Сикевич З. В. Социология и психология национальных отношений : учебное пособие. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова, 1999. 203 с.
28. Сміт Е. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія / пер. з англ. Київ : К.І.С., 2004. 170 с.
29. Сміт Ентоні. Національна ідентичність / пер. з англ. Київ : Основа, 1994. 224 с.
30. Социальное неравенство этнических групп: представления и реальность / Авт. проекта и отв. ред. Л. М. Дробижева. Москва : Akademia, 2002. 480 с.

31. Сприяння поширенню толерантності у поліетнічному суспільстві. Київ : Фонд «Європа ХХІ», 2002. 312 с.
32. Стегній О., Чурилов М. Регіоналізм в Україні як об'єкт соціологічного дослідження. Київ : Социс, 1998. 188 с.
33. Тишков В. А. Реквием по этносу: Исследования по социально-культурной антропологии. Москва : Наука, 2003. 544 с.
34. Шваліна Йоганнес. Мовчання говорить. Теперішнє залишається, тільки час минає. Зміцнювати мир, осмислюючи минуле. Київ: Дух і літера, 2016. 304 с.

Допоміжна література

1. Арбенина В. Л. Состояние и тенденции развития межнациональных отношений в г. Харькове (по результатам социологических исследований 1989-2000 гг.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2000. № 492. С. 128-139.
2. Арутюнян Ю. В., Дробижева Л. М. Этносоциология перед вызовами времени. *СОЦИС*. 2008. № 7. С. 85-95.
3. Бенедикт Рут. Хризантема и меч. Москва : Российская политическая энциклопедия, 2004.
4. Бройн Д. Подходы к исследованию национализма. *Нации и национализм*. Москва, 2002. С. 208.
5. Ван Дейк Т.А. Когнитивные модели этнических ситуаций / пер. с англ. Г.Е. Крейдлина. Язык. Познание. Коммуникация. Благовещенск, 2000. С. 161–190.
6. Вишняк О. Дослідження історичної свідомості та національної пам'яті в українській соціології, підсумки та пріоритети. URL: [www. memory.gov.ua/ua/publication/content/1907html](http://www.memory.gov.ua/ua/publication/content/1907html).
7. Вишняк О. Історичні регіони України: критерії типологізації, соціокультурні відмінності та політична свідомість. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. №2. С. 24-38.
8. Геллнер Э. Пришествие национализма. Мифы нации и класса. *Нации и национализм*. Москва : Практика, 2002. С. 146-200.
9. Гнатенко П. И., Павленко В. Н. Этнические установки и этнические стереотипы. Днепропетровск : ДГУ, 1995. 200 с.
10. Євтух В. Етносоціологія: об'єктно-предметне поле і перспективи досліджень // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2007. № 2. С. 5-16.
11. Євтух В. Національні меншини між державною політикою та самовизначенням // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1998. №1-2. С. 93-104.
12. Євтух В. Поліетнічність як конструкт *modus vivendi* // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2014. №4. С. 133-156.
13. Євтух В. Проблеми етнонаціонального розвитку: український і світовий контекст. Київ : Стило, 2001. 206 с.
14. Здравомыслов А. Г., Цуциев А. А. Этничность и этническое насилие: противостояние теоретических парадигм. *СОЦИС*. 2003. № 3. С. 20-50.
15. Злобіна О., Резнік О. Громадянський простір України: ступінь ідентифікації та фактори консолідації. *Соціологія: Теорія, методи, маркетинг*. 2006. № 2. С. 177-194.
16. Злобіна О. Ідентичність у координатах нестабільності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. №2. С. 213-216.
17. Идентичность и толерантность: сб. статей / под ред. Н.М. Лебедевой. Москва, 2002.
18. Ильин В. И. Государство и социальная стратификация советского и постсоветского обществ (1917 – 1996 г.г.). Опыт конструктивистско-структуралистского анализа. Гл. 8: Этносоциальная и расовая стратификация. Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского университета. 1996. С. 274-334.
19. Кон И. С. К проблеме национального характера // *История и психология* / под ред. Б. Ф. Поршнева и Л. И. Анцыферовой. Москва : Наука 1971, С. 122-158.

20. Кон И. С. Национальный характер – миф или реальность? *Иностранная литература*. 1968. № 9. С. 215-229.
21. Кривицька О. Толерантність чи конфронтація: вектори етноконфліктного потенціалу України. *Людина і політика*. 2001. № 6. С. 3-22; 2002. №1. С. 17-32.
22. Куць О. М., Заболоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: Монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
23. Лихачев Д.С. О национальном характере русских. *Вопросы философии*. 1990. №4. С. 3-6.
24. Ляпіна Л. До проблеми типологізації концепції мультикультуралізму. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. №1. С. 69-82.
25. Малахов В. О националистическом дискурсе. *Pro et Contra*. Т. 4. № 1. С. 129-132.
26. Национально-гражданская идентичность и толерантность. Опыт России и Украины в период трансформации. Київ : Ін-т соціології НАНУ, 2007. 280 с.
27. Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: історичний досвід 1991-2000 років Збірник. / відп. ред. І. Курас, О. Майборода. Київ : Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАНУ, 2002. 374 с.
28. Хобсбаум. Э. Дж. Принцип этнической принадлежности и национализм // *Нации и национализм*. Москва, 2002. С. 334.
29. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій. Вид. 3. Тема 10. Львів : Кальварія, 2003. С. 255-293.
30. Чернявская В.Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия: учеб. пособие. Москва, 2006. С. 71.
31. Шлямкевич М. Загублена українська людина. Нью-Йорк, 1954. 158 с.
32. Шпорлюк Р. Імперія та нації: з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі. Київ : Дух і Літера, 2000. 354 с.
33. Шульга Н. А. Великое переселение народов: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. 700 с.
34. Шульга Н. А. Русская культура в Украине: кризисы идентичности // Диалог украинской и русской культур в Украине : Материалы IV международной научно-практической конференции. Київ, 2000. С. 4-17.
35. Шульга Н. А. Этническая самоидентификация личности. Київ : Ін-т соціології НАН України, 1996. 199 с.
36. Шульга Н. Исторические вызовы восточных славян и проблемы Украины. *Русско-украинское обозрение*. Київ, 2013. С. 54-59.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- <http://www.i-soc.ua> – сайт Інституту соціології НАН України
 - <http://www.idss.org.ua> – сайт Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України
1. Арбеніна В. Л. Навчально-методичний посібник з курсу «Етносоціологія» для студентів соціологічних факультетів. Харків : Видавничий центр ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2002. 65 с.
 2. Арбеніна В. Л. Етносоціологія : Навчальний посібник. Частина I. Теоретико-методологічні дослідження етнонаціональних феноменів. Харків : Видавничий центр ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2004. 194 с.
 3. Арбеніна В. Л. Етносоціологія : Навчальний посібник. Видання друге, доповнене і перероблене. Харків: Видавничий центр ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. 316 с.

**Забезпечення викладання навчальної дисципліни
для змішаної форми навчання
(Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної
сили, в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)**

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Google Meet проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) можуть проводитися практичні та семінарські заняття у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборною відвідування ЗВО здобувачам надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік (екзамен) дистанційно на платформі Google Classroom в дистанційному курсі «Етносоціологія».